

Ettepanek ELi ja Mercosuri partnerluslepingu ja kaubanduse vahelepingu allkirjastamiseks ja sõlmimiseks

COM(2025) 338, COM(2025) 339, COM(2025) 356, COM(2025) 357¹

Otsuse ettepanek koordinatsioonikogule

Kujundada seisukoht

Kaasvastutaja sisendi tähtpäev 13.10.2025

Kaubanduse vahelepingu COM(2025) 338 ja COM(2025) 339 puhul:

KOKi esitamise tähtpäev 12.11.2025

VV esitamise tähtpäev 20.11.2025

Partnerluslepingu COM(2025) 356 ja COM(2025) 357 puhul:

Tulenevalt riigisekretäri ELi asjade menetlemise juhiste punktidest 14 ja 15: Lepingu eelnõu menetletakse välissuhtlemisseaduse kohaselt. Kui nõukogu otsuse eelnõu lepingu allkirjastamise kohta tuleb nõukogus otsustamisele varem kui lõpeb välissuhtlemisseaduse kohane lepingu eelnõu heakskiitmise riigisisene menetlus, esitada valitsusele arutamiseks ja otsustamiseks seisukohad nimetatud otsuse eelnõu kohta enne otsuse vastuvõtmist nõukogus või ELi liikmesriikide esindajate kohtumisel (sellisel juhul võimalusel üheskoos kaubanduse vahelepingu seisukohtadega).

Vastutav ministeerium: Välisministeerium

Kaasvastutajad: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium, Kaitseministeerium, Kliimaministeerium, Sotsiaalministeerium, Siseministeerium, Justiits- ja Digiministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Kultuuriministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

Seisukoha valitsusse toomise alus ja põhjendus

Algatuse reguleerimisala nõuab vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele seaduse või Riigikogu otsuse vastuvõtmist, muutmist või kehtetuks tunnistamist (RKKTS § 152¹ lg 1 p 1);

Algatuse vastuvõtmisega kaasneks oluline majanduslik või sotsiaalne mõju (RKKTS § 152¹ lg 1 p 2);

Seisukoha võtmist peab oluliseks peaminister või minister (VVS § 20¹ lg 2);

Sisukokkuvõte

6. detsembril 2024, peale üle 25 aastat kestnud läbirääkimisi, jõudsid lõpule EL ja Mercosuri (Argentina Vabariik, Brasiilia Liitvabariik, Paraguay Vabariik, Uruguay

¹ Koos vastavate lisadega

Idavabariik) vahelise partnerluslepingu läbirääkimised. Läbirääkimiste tulemusena on lepitud kokku kahes õiguslikus vahendis:

1. partnerlusleping, mis hõlmab a) poliitilist ja koostöövaldkonda ning b)

kaubanduse valdkonda, ning

2. kaubanduse vaheleping, mis hõlmab kaubanduse ja investeringute

liberaliseerimist.

3. septembril 2025 esitas Euroopa Komisjon allkirjastamiseks ja ajutiseks kohaldamiseks ning sõlmimiseks partnerluslepingu ELi ja Mercosuri riikide vahel. Partnerluslepingu jõustumiseks on vaja Euroopa Parlamendi ja liikmesriikide heakskiitu. Lisaks esitas komisjon kaubanduse vahelepingu, mis hõlmab ainult neid partnerluslepingu osasid, mis kuuluvad Euroopa Liidu ainupädevusse, ning mis võetakse vastu ainult ELi ratifitseerimisprotsessi kaudu (st Euroopa Parlamendi ja ELi Nõukogu osalusel).

Nii ELi-Mercosuri partnerlusleping kui ka kaubanduse vaheleping tuleks allkirjastada samal ajal. Mõlemad lepingud jõustuvad selle kuu esimesel päeval, mis järgneb kuupäevale, mil lepinguosalised on teineteisele kirjalikult teatanud selleks vajalike sisemenetluste lõpuleviimisest. Kaubanduse vaheleping kaotab kehtivuse ja asendatakse ELi-Mercosuri partnerluslepinguga, kui kõik lepinguosalised on viimati nimetatud lepingu ratifitseerinud ja see on jõustunud.

Praegu põhinevad ELi ja Mercosuri suhted ühelt poolt Euroopa Ühenduse ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Lõuna-Ameerika lõunaosa ühisturu ja selle osalisriikide vahel Madridis 15. detsembril 1995 alla kirjutatud piirkondadevahelise koostöö raamlepingul. 13. septembril 1999 andis Euroopa Liidu Nõukogu Euroopa Komisjonile loa alustada Mercosuriga läbirääkimisi ja võttis vastu läbirääkimisjuhised. Läbirääkimised kestsid üle 25 aasta. Kaubandusküsimustes peetud läbirääkimised jõudsid algselt lõpule 2019. aasta juunis ning poliitikat ja koostööd käsitlevad läbirääkimised jõudsid lõpule 2020. aasta juunis. 2023. ja 2024. aastal pidasid EL ja Mercosur läbirääkimisi täiendavate elementide, täpsemalt kaubanduse ja kestliku arengu peatüki lisa üle, käsitledes muu hulgas tugevdatud kohustusi seoses raadamisega ja sätteid, millega antakse Mercosurile rohkem paindlikkust teatavate tööstuspoliitikaga seotud kohustuste täitmisel (nt riigihangete puhul). EL ja Mercosur viisid partnerluslepingu läbirääkimised lõpule 6. detsembril 2024 Uruguays Montevideos.

Tulemuseks on uus partnerlusleping Argentina, Brasiilia, Paraguay ja Uruguayga (edaspidi ka "leping" või "kokkulepe"), mis aitab luua maailma suurima vabakaubanduspiirkonna, mis hõlmab enam kui 700 miljoni tarbijaga turgu. ELi ettevõtjad saavad esimese turuletulija eelise, saades kasu madalamatest tariifidest piirkonnas, kus enamik teisi riike seisavad silmitsi kõrgete tariifide ja muude kaubandustõketega.

Hinnanguliselt võib leping suurendada ELi iga-aastast eksporti Mercosuri riikidesse kuni 39 % (49 miljardit eurot), toetades üle 440,000 töökoha Euroopas. See vähendab

Mercosuri tollimaksude mõju ELi ekspordile, sealhulgas peamistele tööstustoodetele, nagu autod (praegu 35 %), masinad (14–20 %) ja ravimid (kuni 14 %).

Leping muudab ELi ettevõtete jaoks lihtsamaks investeerimise peamistesse tarneahelatesse (sh kriitilise tähtsusega toorained ja nendega seotud kaubad), samal ajal tagades kõrge keskkonna ja töötajate kaitse. See võib toetada mõlema majanduse rohe- ja digiüleminekut, tagades samal ajal prognoositavad ja stabiilsed tarneahelad.

ELi põllumajanduslike toiduainete eksport Mercosuri riikidesse kasvab eeldatavasti peaaegu 50 %, kuna kokkuleppega vähenevad praegused kõrged tariifid ELi peamistele põllumajanduslikele toiduainetele, eelkõige veinile ja kangetele alkoholsetele jookidele (kuni 35 %), šokolaadile (20 %) ning oliiviõlile (10 %). Leping toetab ka traditsiooniliste kvaliteetsete ELi põllumajanduslike toiduainete ekspordi kasvu. Lepinguga kaitstakse 344 ELi geograafilist tähist, mis teeb lõpu ELi tooteid jäljendavatest Mercosuri toodetest põhjustatud ebaausale konkurentsile.

Kokkulepe pakub täielikku ja igakülgset kaitset kõigile ELi tundlikele põllumajandustoodetele. Esiteks piirab see soodustingimustel põllumajanduslike toiduainete importi Mercosurist murdosani ELi toodangust (näiteks 1,5 % veiseliha ja 1,3 % kodulinnuliha puhul). Teiseks hõlmab see tugevaid kaitsemeetmeid, mis kaitsevad tundlikke Euroopa tooteid liigse impordikasvu eest Mercosuri riikidest. Selleks teeb komisjon ettepaneku täiendada lepingut õigusaktiga, mille eesmärk on eelkõige kaitsta ELile üliolulist põllumajandussektorit.

Kaubanduse vahelepinguga nähakse ette terviklik ELi-Mercosuri kaubandus- ja investeerimissuhete õigusraamistik. ELi-Mercosuri kaubanduse vaheleping nõukogule esitatud kujul ei hõlma komisjoni hinnangul küsimusi, mis ei kuulu ELi ainupädevusse.

Kas EL algatus reguleerib karistusi või haldustrahve? Ei

Kas nähakse ette uue asutuse loomine (järelevalvelised või muud asutused)? Jah

Luuakse ühisorganid, et pidevalt jälgida lepingu rakendamist, toimimist ja mõju. ELi-Mercosuri partnerluslepingu institutsiooniline struktuur koosneb ühisnõukogust, ühiskomiteest ja allkomiteedest ning muudest organitest. Ühisnõukogu jälgib lepingu eesmärkide täitmist ja teeb järelevalvet selle rakendamise üle. Ühiskomitee abistab ühisnõukogu tema ülesannete täitmisel ning teeb järelevalvet kõigi ELi-Mercosuri partnerluslepingu alusel loodud allkomiteede ja muude organite töö üle.

Kaubandus- ja investeerimisküsimuste arutamisel tulevad ühisnõukogu ja ühiskomitee kokku kaubanduskoosseisus. ELi-Mercosuri partnerluslepingu kaubandust ja investeeringuid käsitleva osa institutsiooniliste sätetega on kehtestatud kaubanduskoosseisus tegutseva ühisnõukogu ja ühiskomitee konkreetsed funktsioonid ja ülesanded.

Kas lahenduse rakendamine vajab IT-arendusi? Ei

Eesmärgid

1. Suurendada ELi ja Mercosuri vahelist kaubavahetust ning toetada ettevõtlust

Leppega luuakse maailma suurim vabakaubanduspiirkond (enam kui 700 miljoni tarbijaga turg). ELi ettevõtjad saavad esimese turuletulija eelise, saades kasu madalamatest tariifidest piirkonnas, kus enamik teisi riike seisavad silmitsi kõrgete tariifide ja muude kaubandustõketega. Mh on kavas aja jooksul kaotatakse tollimaksud täielikult 91 %lt kaupadelt, mida ELi äriühingud ekspordivad Mercosuri riikidesse. EL avab oma turu tasakaalustatult; lepinguga kaotatakse imporditollimaksud 92 % Mercosuri kaupadelt, mida eksporditakse ELi. Tundlike põllumajandustoodete, näiteks veiseliha, suhkru ja linnuliha suhtes kohaldatakse sooduskohtlemist üksnes piiratud kogustes ja hoolikalt kalibreeritud tariifikvootide abil. ELi pakkujatele avanevad ka uued võimalused osaleda hankemenetlustes Mercosuri riikides, mis ei ole WTO riigihankelepingu liikmed. Tegemist on esimese korraga, kui Mercosuri riigid avavad oma riigihanketurud. Leping sisaldab ka VKEdele pühendatud peatükki.

2. Viia ELi ja Mercosuri vaheline koostöö vastavusse tänapäevaste väljakutsetega

Partnerluslepe läheb palju kaugemale 1995. aasta raamkokkuleppest ja vastab tänastele ülemaailmsetele väljakutsetele. ELi-Mercosuri partnerlusleping tugevdab strateegilisi poliitilisi ja majanduslikke sidemeid sarnaselt meelestatud ja usaldusväärsete partnerite vahel, tuginedes ühistele universaalsetele väärtustele, nagu demokraatia ja inimõigused. Tegemist on tänapäevase lepinguga, mis seisab avatud ja reeglitel põhineva kaubanduse eest, astub vastu proteksionismile ja edendab kestlikku arengut.

3. Mitmekesistada ELi majandust, sh suurendades ligipääsu kriitilistele toorainetele

Mh kohustub tööstuskaupade puhul Brasiilia kohaldama nullmääraga maksu ELi majanduse mitmekesistamiseks vajalikele olulistele toorainetele (nikkel, vask, alumiinium, terasetoore, teras, titaan). Brasiiliale jääb poliitiline manööverdamisruum teatavatele toorainetele eksporditollimaksude kehtestamiseks.

4. Toetada kestliku arengu eesmäärke

Leping sisaldab põhjalikku kaubanduse ja kestliku arengu peatükki, mille eesmärk on tagada, et kaubandus toetab keskkonnakaitset ja sotsiaalset arengut. Peatükk hõlmab selliseid küsimusi nagu metsade säästev majandamine ja kaitse, töötajate õiguste austamine ja vastutustundliku ettevõtluse edendamine. Samuti sisaldab see peatükk sätteid vaidluste lahendamise kohta ja spetsiaalset läbivaatamismehhanismi. Lisaks sisaldab see peatükk sõnaselget kohustust rakendada tõhusalt Pariisi kliimakokkulepet – see kohustus on ELi-Mercosuri partnerluslepingu ja kaubanduse vahelepingu oluline osa ning seega võidakse viimati nimetatu peatada, kui lepinguosaline lahkub Pariisi kokkuleppest või ei osale selles enam heas usus. Kaubanduse ja kestliku arengu peatüki lisa sisaldab lepinguosaliste kohustust võtta meetmeid, et peatada edasine raadamine alates 2030. aastast. See on esimene kord, kui vaidluste lahendamist võimaldava kaubanduslepingu osalised võtavad individuaalse juriidilise kohustuse peatada raadamine. Samuti annab leping kodanikuühiskonna organisatsioonidele võimaluse aktiivselt jälgida lepingu rakendamist, sealhulgas keskkonnaga seotud küsimusi.

5. Hõlbustada teenuskaubandust, sh e-kaubandust

Kokku on lepitud teenustesektorite avamises ning ELi ja Mercosuri vahelise teenuskaubanduse hõlbustamises nii kohapeal äriühingute asutamise kaudu kui ka piiriüleselt. Leping hõlmab väga paljusid teenustesektoreid, sealhulgas äriteenuseid,

finantsteenuseid, telekommunikatsiooni, meretransporti (Mercosur avab esmakordselt oma piirkonnas meretranspordisektori) ning posti- ja kulleriteenuseid. Samuti sisaldab leping nii teenustesektorites kui ka muudes sektorites äriühingute asutamisega seotud kohustusi. Seeläbi tagatakse ELi teenuseosutajatele ja nende Mercosuri konkurentidele võrdsed tingimused. Õigus kehtestada avalikes huvides õigusnorme säilib kõigil valitsustasanditel täielikult. Leping sisaldab ka täiustatud sätteid spetsialistide ärilistel eesmärkidel liikumise kohta, näiteks seoses juhtivtöötajate või spetsialistidega, keda ELi äriühingud lähetavad oma tütarettevõtetesse Mercosuri riikides. Peale selle sisaldab leping olulist peatükki e-kaubanduse kohta, mis on Mercosuri partnerite jaoks uudne.

Mõju ja sihtrühm

Majandus

Ettevõtlus

Põllu-, metsa- ja kalamajandus ning toiduainetööstus

Sotsiaaalala

Inimeste heaolu ja sotsiaalne kaitse

Tööturg- ja keskkond

Haridus, kultuur ja sport

Keskkond

Merekeskkond ja vesi

Metsandus ja muld

Kliimamuutused

Riigikaitse ja välissuhted

Suhted välisriikide ja organisatsioonidega

Kaasamine

Kaasata kõik asjassepuutuvad huvirühmad, sh ettevõtjate liidud (sh Eesti Tööandjate Keskliit, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Toiduainetööstuse Liit, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit), põllumajandusega seotud liidud (sh Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda), haridusasutused ja kolmanda sektori esindajad.